

Milena Vonková

Dvanáctý sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) přináší ve shodě s osvědčeným schématem sborníků předchozích výběr nejvýraznějších a nejpřínosnějších příspěvků, které byly předneseny během čtyř pravidelných setkání příznivců a členů Asociace v roce 2017. Vysoce vědeckou úroveň přednášek garantovala účast odborníků z mnoha oborů, především pak lingvistů a učitelů jazyků.

Sborník předkládá odborné veřejnosti hned v prvním oddíle nazvaném Prezentace organizací, spolků a materiálů ojedinělou možnost seznámit se na poměrně malém prostoru s velkým množstvím inspirativních a mimořádně přínosných výukových pramenů. Už na začátku zaujmou čtenáře prezentace zajímavých učebnic češtiny pro cizince, jako je například kniha *Žijeme v Česku, umíme česky*, zaměřená na cílovou skupinu ruský mluvících Slovanů žijících v České republice. Je třeba ocenit snahu reagovat na stále aktuální potřeby rychlého začleňování cizinců do společnosti, i to jistě přispělo k širokému uplatnění tohoto díla od jeho prvního vydání v roce 2013. Od té doby vznikla také španělská, anglická a vietnamská verze. Dalším příkladem je *Učebnice českých reálií a videokurz Tschechisch lernen, Prag erkunden*. Je určena německy mluvícím zájemcům na úrovni vysokých škol, gymnázií, večerních kurzů a také auto-didaktikům. Specifikem tohoto výukového materiálu z oblasti českých reálií, obsahujícího krátké filmy, texty a obsáhlé soubory slovíček, je vzhledem k sjednocené úrovni A2–B1 praktická možnost volby tématu podle vlastní koncepce učitele.

Mezi další prezentované materiály patří např. aplikace *Včelka* zlepšující čtenářské dovednosti dětí obecně a také techniky čtení žáků z cizojazyčného prostředí. Jiným příkladem je zcela původní *Česko-vietnamský ilustrovaný slovník*, vytvořený na základě českých reálií a určený nejen zájemcům déle pobývajícím na území ČR, ale i začátečníkům, dětem nebo studentům. V neposlední řadě je představen inovativní internetový časopis *Ahoj* poskytující studentům i lektorům řadu aktuálních textů a cvičení, které bezesporu obohatí standardní výuku.

Dále se čtenáři mohou seznámit v příspěvku nazvaném *Jazykové kompetenční centrum: nový projekt EUREGIO Bayerischer Wald — Boehmerwald — Unterer Inn* s nabídkou výuky němčiny a češtiny školkám a navazujícím školám na obou stranách hranice v rozsahu 30 vyučovacích hodin během školního roku. Velkým přínosem tohoto projektu je naplňování evropské myšlenky přátelského sousedství mezi členskými státy Evropské unie. Program také představuje motivaci k odbourávání předsudků prostřednictvím učení se jazyku sousední země a k navazování nových kontaktů, přátelství a partnerství v rámci příhraničního styku. Problematika česko-německého pohraničí se tak dostává oprávněně do popředí zájmu s tím, že jsou podle autorky příspěvku, paní Silvie Haeusler, akcentovány především aspekty společné identity obou teritorií (např. národní parky Bavorského lesa a Šumavy) a zároveň jsou zviditelněny nepopíratelné hospodářské výhody, logicky vyplývající ze znalosti obou jazyků, což může potvrdit řada firem z pohraničí.

Novinkou zařazenou do sborníku v roce 2017 je oddíl *Prezentace prací studentů a absolventů*. Tuto část zastupuje příspěvek Kateřiny Kotkové *Neverbální komunikace ve výuce češtiny jako cizího jazyka*. Jednotlivé složky neverbální komunikace autorka vhodně ilustruje ukázkami z vlastní diplomové práce.

Jiným významným tématem zastoupeným ve sborníku a předneseným na setkání Asociace je téma dalšího vzdělávání učitelů v evropském i v českém prostředí. Eva Vincejová z katedry pedagogiky FF UK ve svém příspěvku *Další vzdělávání a jeho perspektivy v podpoře pedagogů* uvádí, že „[p]rofese pedagoga je stále více vnímána ve smyslu celoživotního vzdělávání, a je proto na společnosti zajistit, aby se celoživotně vzdělávali všichni pedagogové, a nejen ti, kteří mají největší motivaci“ (s. 57). Připomíná v této souvislosti Mezinárodní fórum k profesnímu rozvoji pedagogických pracovníků z roku 2016, pořádané Národním institutem pro další vzdělávání, kde bylo předneseno mnoho inspirativních příspěvků odborníky z domova i ze zahraničí. Podrobně pak rozebírá prezentace odborníků z Francie, z Maďarska a z Německa. Ve shodě s připomínkami účastníků konference NIDV dospívá k závěru, že „[s]těžejní formou poskytované podpory učitelům a školám by do budoucna mělo být především vzdělávání učitelských sborů přímo ve školách, individualizované formy konzultací, učení se sdílením příkladů dobré praxe na úrovni předmětových či oborových kabinetů“ (s. 61). Tyto formy dalšího vzdělávání by podle autorky spolu s finančním ohodnocením v rámci kariérního systému určitě posílily jak profesní uvědomění a sebevědomí českých učitelů, tak i jejich společenské uznání.

Ve stejném oddíle popisuje Dana Havlíková v příspěvku *Metodická činnost AUČCJ a DVPP metodickou podporu AUČCJ reprezentovanou od ledna 2017 pilotním projektem Magistrátu hl. města Prahy nazvaným Systémová podpora výuky češtiny jako cizího jazyka*. Metodickou podporu v tomto projektu představují tři oblasti: školení, supervize a telefonické konzultace. Do projektu se zapojilo 22 pražských škol, byl vytvořen systém tzv. spádových škol, kam mohli docházet školou povinní cizinci ze škol ostatních. V každé spádové škole pak byla provedena supervize.

Následující sekce je věnována online výuce, e-learningu a webinářům. Autorská dvojice Michal Cukr — Pavlína Vališová popisuje například možnosti využití nástroje český SkELL, který je volně přístupným webovým rozhraním (<https://cestinadnes.cz>), tedy nástrojem sloužícím pro výuku českého jazyka založeným na textovém korpusu, jehož texty jsou obohaceny o dodatečné informace, díky nimž lze vyhledávat určité slovní tvary a také „[z]koumat kolokační a gramatické chování slov“ (s. 71). Základem české verze, tedy korpusu českých textů, je diplomová práce *Český korpus příkladových vět* (Cukr 2017). Tento jazykový korpus obsahuje úctyhodný počet 1,4 miliardy slov, což umožňuje pokrytí i málo frekventovaných jazykových jevů. Výběr textů byl zaměřen pouze na internetové stránky odpovídající požadavku zdrojů „[s] kulturní, vědeckou či historickou hodnotou, které mají originální a unikátní obsah s dlouhodobou badatelskou hodnotou“ (Webarchiv 2016). Tato metoda výběru sledovala různorodost dat a jejich reprezentativnost z pohledu jazykové variability. Unikátní množství textového materiálu zároveň umožnilo představit všechny hlavní variety českého jazyka, tedy jazyk spisovný, odborný, hovorový a nespisovný. Nástroj slouží vzhledem ke snadnému ovládnutí, dostupnosti a rychlosti vyhledávání učitelům i studentům českého jazyka, stal se také ideálním pomocníkem pro přímé použití korpusu ve výuce.

Současný trend výuky s využitím technologií rozvíjí také příspěvek Pavly Talavaškové *Využití iPadu ve výuce cizího jazyka*, který rozebírá nejrůznější úrovně výukových aktivit podporovaných vhodně využívanými technologiemi. Podobně také workshop Petra Hladíka představil práci s videem s podtitulkem *Kliknutím na play a stop to nekonečí*. S učiteli vyzkoušel téměř třicet netradičních aktivit práce s videem, které rozdělil do tří skupin: před zhlédnutím videa, během a po jeho sledování. Podtrhuje motivační možnosti této atraktivní a kreativní práce, zároveň také ukazuje na vhodných příkladech postupy, jak z ní vytěžit maximum.

Další oddíl byl nazván *Jazykové nástroje EU (SERR, EJP) a vzdělávání dětí*. Fundovaný příspěvek Jitky Cvejnové a Kateřiny Šormové *Deskriptory pro češtinu jako druhý jazyk* seznamuje čtenáře kromě jiného například s historií Evropského jazykového portfolia. Dozvídáme se, že jde o projekt Rady Evropy, která se angažovala také v jazykové oblasti, a to zvláště po založení Divize jazykových politik v roce 1957 (dnes Jednotka jazykových politik), kdy „[v]znikla řada analýz i materiálů, které jsou využívány v evropském vzdělávacím prostoru v oblasti živých jazyků. Činnost sekce je zaměřena na všechny druhy jazykového vzdělávání: mateřský jazyk, vzdělávací jazyk, cizí jazyky, druhý jazyk nebo jazyk menšin“ (s. 91). V textu se zdůrazňuje, že Společný evropský referenční rámec (2002) je jedním z neúspěšnějších projektů Rady Evropy, že byl publikován v roce 2001 a v současné době se dočkal dodatku s novými deskriptory, že je přeložen do 40 jazyků a je využíván v Evropě i na jiných kontinentech. Od roku 2001 se začalo používat také Evropské jazykové portfolio (EJP), které se, na rozdíl od SERR podporujících činnost vyučujících, zaměřilo především na studující. Autorky dále podrobně rozebírají jednotlivé části EJP, jeho cíle a také přidanou hodnotu, již představuje vtažení učící se osoby do samotného procesu učení. Upozorňují zároveň na práci *Evropské jazykové portfolio v praxi* (Brychtová — Janíková — Sladkovská 2012), kde lze najít mnoho konkrétních podnětů pro práci s EJP. Text se dále zabývá pojmem čeština jako druhý jazyk, pozornost je věnována také deskriptorům pro češtinu jako druhý jazyk a koncepci jejich tvorby, především pak pilotáži. Přehledná tabulka informuje o čtyřech věkových kategoriích a o čtyřech úrovních pokročilosti, pro které byly deskriptory vytvořeny. Téma EJP pak rozvíjí workshop Kamily Sladkovské *Online Evropské jazykové portfolio*. Autorka zde seznamuje zájemce s webovou aplikací umožňující sebehodnocení a zaznamenání pokroku v jazyce učícím se subjektem. Oba texty na sebe vhodně navazují a předkládají tak čtenáři poměrně obsáhlý a inspirační rozbor dané problematiky.

Následně je ve sborníku představen předvánoční workshop z poněkud odlišné oblasti: *Hudebně-jazykové hry na podporu osvojování ČJDJ*. Autorka Milena Kmentová seznámila účastníky s hudebními činnostmi, které používá při výuce češtiny jako druhého jazyka u předškolních dětí.

Sborník se dále v sekci věnované příkladům dobré praxe a výuce v nehomogenní třídě zaměřuje v příspěvku Markéty Slezákové nazvaném *Nízkoprahové (otevřené) kurzy češtiny pro cizince Centra pro integraci cizinců* na charakteristiku daného typu unikátních kurzů, sloužících nejen výuce češtiny, ale umožňujících účastníkům také fungovat v českém prostředí, tedy osvojit si sociokulturní principy a komunikovat v každodenních situacích. Výstižný popis tohoto typu kurzu (otevřený, modulární, flexibilní, praktický...) je vhodně doplněn i odkazy na informace, jak pracovat

s heterogenní třídou a stát se případně lektorem nízkoprahových kurzů Centra pro integraci cizinců. Představena je také široká nabídka činnosti Centra pro integraci cizinců, z níž připomeňme alespoň online kurz *Čeština do práce* s množstvím praktických videí. Je třeba ocenit vhodné zaměření a instruktážní hodnotu daného textu, který na malém prostoru velmi přesvědčivě přiblížil zájemcům tyto originální a vysoce účinné kurzy. Práci v nehomogenní třídě ve svém workshopu *Různorodost výhodou* popisuje také Stanislava Janíčková, která se snaží proměnit zdánlivé překážky výuky v nehomogenní třídě ve výhodu.

V závěrečné sekci *Výuka seniorů* najdeme velmi zajímavý příspěvek Milana Demjanenka *Teorie celoživotního učení*, kde jsou učební aktivity zahrnuty do programu individuálního vzdělávání v celoživotní perspektivě od dětství po seniorský věk. Kromě vstupního historického přehledu vývoje myšlenky celoživotního učení autor velmi fundovaně popisuje znalostní společnost a teorii humánního kapitálu: „[e]xistuje kauzální, statisticky a ekonometricky doložitelný vztah mezi vzdělávacími aktivitami, rostoucí produktivitou a vyššími příjmy. Úroveň a tempo hospodářského růstu, investice do vzdělávání a růst blahobytu spolu úzce souvisejí“ (s. 140). Jakkoli příspěvek nemůže obsáhnout všechny aspekty dané tematiky, velmi obsažně pojímá především otázky související se vzděláváním dospělých.

Toto téma dále ve sborníku rozvádí příspěvek k workshopu s názvem *Gabriela Nováková, první pražská lektorka angličtiny pro seniory*. Workshop byl zaměřen na jazykovou úroveň začátečníků s využitím moderních technologií a na širokou škálu zpestřujících zážitkových aktivit, jako jsou např. fotoreportáže z anglicky mluvících zemí či vstupy rodilých mluvčích a emigrantů zájímavých se o seniory. V dalším příspěvku k workshopu *Jazyková výuka seniorů* autorka Eva Kulmová velmi konkrétně vymezuje specifika práce se seniory, a to v pozitivním i negativním smyslu. Doporučuje jednotlivé metody a aktivity, které u dané cílové skupiny úspěšně vyzkoušela v praxi.

Sborník je tradičně uzavřen medailony autorů a abstrakty jednotlivých textů. Z hlediska obsahového je třeba velmi pozitivně hodnotit širokou škálu odborných oblastí, které sborník zahrnuje, množství prezentovaných výukových materiálů, učebnic, online aplikací, užitečných odkazů, seznámení s činností různých jazykových institucí, s jazykovými nástroji Evropské unie, s možnostmi dalšího vzdělávání učitelů, seniorů nebo dětí. Zároveň je třeba také ocenit formální stránku příručky, její přehlednost a systematickosti. To vše jsou dostatečné důvody vedoucí k ocenění *Sborníku Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka 2017* jako díla mimořádně přínosného pro odbornou veřejnost jak v oboru čeština pro cizince, tak i v oblasti jazykové výuky obecně.

BIBLIOGRAFIE:

(2002): *Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Suchomelová, L. (ed.) (2017): *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka 2017*. Praha: Akropolis.